

EL

MAGAZÍN

Núm. 383

Divendres, 30 de maig de 2025

ECONOMIA

■
L'evolució dels preus dels
habitatges apunta cap a
una nova bombolla

MÚSICA

■
Els Catarres, Henry Méndez i
Buhos fan la cançó de l'estiu

JOAN ESCULIES

"La novel·la ha d'explicar el món on vivim"

ENTREVISTA

JOAN ESCULIES

“Pretenc crear un cert neguit en el lector, no reconfortar-lo”

El microcosmos d'una urbanització a prop de Barcelona esdevé el retrat de la Catalunya del nostre temps a 'Un veí ben estrany' (Ed. de 1984). És una societat "canviant, fragmentada i saturada emocionalment", la que descriu Joan Esculies (Manresa, 1976). Periodista i historiador, és conegut pels seus llibres sobre Tarradellas, Ernest Lluch o Joan Solé i Pla, a més dels seus articles a la premsa diària. Ara torna a la literatura, per la qual sempre s'ha sentit inclinat.

Text: Jordi Vilarrodà
Fotografia: Albert Ullmós

Un veí ben estrany és ficció, òbviament. Però ens parla de la realitat del país. El periodista Joan Esculies no deixa de ser-ho, en aquest sentit?

Tot està vinculat. La meua idea, quan havia escrit altres llibres de narrativa, era fer històries socials. Per mi la literatura ha de ser un reflex de la realitat social que tenim al davant, ha d'explicar el món en què vivim. No m'interessen les històries de bolets que parlen o coses per l'estil. Aquesta era la intenció a l'hora de posar-me a escriure *Un veí ben estrany*.

A banda dels llibres seus més coneguts, a l'entorn de personatges i fets històrics, o els seus articles a la premsa diària, sempre ha tingut aquesta inclinació per la narrativa. Feia anys que no la conreava i sabem que, després d'aquesta novel·la, n'hi haurà més.

Jo vaig començar escrivint ficció, de fet. Durant anys he publicat assajos i biografies perquè també ho demanava la meua trajectòria com a professor, els darrers anys han estat intensos en aquest sentit. Però la meua inquietud inicial —que roman— és la ficció. He anat escrivint, però sense publicar-ho. Amb l'editor, vam pensar que era un bon moment per publicar aquest llibre i, si tot va bé, el febrer de 2025 en sortirà una mena de continuació, basada en el mateix univers.

Parlem dels dos protagonistes. El senyor Folch d'una banda (així s'hi refereix al principi, amb el senyor) i l'Armangué, el seu veí.

El senyor Folch és un home gran, jubilat i vidu,

que viu sol. Els seus fills no li fan gaire cas. Ha treballat tota la seva vida en una empresa paperera i ha tingut una existència pautada. L'Armangué, que viu a la casa del davant amb la parella, acabarà essent l'alcalde de la població. Sabem d'ell que és una persona molt formada que sent que la vida no li està donant oportunitats.

Diu en Folch: "La meua vida sempre ha estat una cadència de dies ordenats i pulcres (...) on les millores de la posició laboral perseguien aconseguir mobles i electrodomèstics perquè la Teresa i la canalla tinguessin comoditats". Era la gent que estabilitzava el país, no?

Eren unes generacions que tenien uns horitzons més propers, que potser no aspiraven a tant. I això els servia per conduir millor la seva vida. Potser l'entorn no els les facilitava, les grans expectatives, però hi estaven més acomodats. En canvi, la generació jove representada per l'Armangué sí que té horitzons més llunyans, pensa que farà grans coses, perquè li han dit que sí estudia molt i es prepara el món li donarà oportunitats. Però a l'hora de la veritat no és així. El que volia era confrontar les dues generacions i també confrontar la més gran amb el seu paper en haver produït la més jove.

No amaga alguns dels seus referents. Només de començar ja surt *Gran Torino*, la pel·lícula de Clint Eastwood.

El relat està muntat a partir de dos referents novel·lístics. Un és *El gran Gatsby*, de Francis Scott Fitzgerald, que justament ara compleix un segle. En què es basa? Doncs recordem que és, bàsicament, una persona que ens explica la vida del seu veí a qui no acaba de conèixer. Aquí és el senyor

“A l'àgora pública es posen etiquetes de blancs o negres que després dificulten la recerca de solucions sobre els grans temes. De cara enfora tothom sap la resposta correcta que cal dir”

“En el moment que arriben altres persones –vinguin d'on vinguin– tu tens la necessitat de pensar qui ets, on pertanys i quins són els teus referents, confrontats amb l'altre”

Folch qui ens explica, en primera persona, què sap d'aquest Armangué, un veí més jove que ell que li apareix a la urbanització on viu, a l'extraradi de Barcelona. L'altre referent és, efectivament, *Gran Torino*, amb aquell senyor gran que té immigrants a la casa del costat. A la pel·lícula, s'hi acaba fent amic i dona la vida per ells, tot i que la realitat *trumpista* no és així. I a la nostra realitat, en molts casos tampoc. Barrejant l'un i l'altre, volia fer un retrat d'aquesta urbanització, que a la vegada fos un retrat de la Catalunya actual.

Parlava de les influències. L'Armangué ben aviat comença a visitar el seu veí i parlar-hi. S'impregna de la nostàlgia per una època de benestar que en realitat ell no coneix directament.

Ho veiem a l'actualitat. Aquests corrents identitaris i populistes tenen molt d'idealització del passat. La meua intenció era presentar com l'Armangué se n'impregna. Es pregunta com és possible que el seu present sigui tan desordenat, en contrast amb el passat d'en Folch. Fins i tot se'ls imagina treballant junts: hauria progressat a l'empresa, hauria assolit una estabilitat que no té.

Quan és entremig d'aquestes cavil·lacions, i després d'uns fets que han passat a la urbanització, van a buscar l'Armangué i li proposen que faci política. Això dona sentit a la seva vida!

Hi ha hagut una campanya contra una mena de centre de rehabilitació per a drogoaddictes que volen fer a prop de la urbanització. Ells i altres impulsen una campanya en contra, amb una consulta. Guanya una certa popularitat, i això el portarà a acceptar d'entrar a les llistes per a les municipals.

Parlem del lloc, que no ho hem fet encara. La Florida existeix, amb aquest context. És una urbanització al Vallès Occidental.

Ho conec bé perquè hi he viscut gairebé una dècada. Als anys 20 del segle passat es crea amb la intenció que sigui una ciutat-jardí, amb famílies adinerades de la part alta de Barcelona. A partir de mitjan segle XX es comencen a crear indústries al seu voltant, allà on el poeta Joan Oliver parlava dels turons que fan una serra. I continua: ara hi acaben de fer una gran nau logística d'Amazon. Entremig arriba la immigració que ve de l'Estat espanyol. Tot això va implicant canvis en la urbanització de la Florida. Els personatges que apareixen a la novel·la estan inspirats en els reals, de fet existeixen. El que he fet és anar lligant diferents situacions per confeir el relat.

En el present ja hi ha una altra immigració. I un conflicte que fa saltar l'espurna.

Quan l'Armangué és alcalde es produeix un assassinat. Un noi llatinoamericà en mata un altre de les famílies de tota la vida. Ell diu que si hi ha immigrants que delinqueixen han de tornar al seu país, i li munten un *escrache* davant de casa, el motor que va movent la novel·la.

Hi assistim, el veiem des de casa del veí. I com a lectors, no només som espectadors passius sinó que vostè ens interpel·la en la veu d'en Folch: “Si esteu enamorats de la correcció política i espereu que us digui que el veí [l'alcalde] és un feixista, un racista, un populista o totes tres coses alhora, val més que ho deixem estar”.

En la novel·la, i també en els articles que faig, m'interessa donar claus perquè la gent tregui les seves pròpies conclusions i no dir-los què han de pensar. Volia posar sobre la taula una sèrie d'elements sobre política, identitat, migracions o el fet generacional perquè la gent es plantegi preguntes. I potser, en la intimitat de la lectura, pugui reflexionar d'una manera més còmoda, perquè potser de portes endins troba respostes que de cara enfora no s'atreveix a donar. Això no m'ho permetria un assaig, però sí la ficció.

Ens ve a dir que posar etiquetes és molt fàcil. Però acabem amb el mateix dubte: “L'he de defensar o l'he d'escridassar?”.

Pretenc crear aquest neguit en el lector, no reconfortar-lo. El més senzill, com a escriptor, seria un argument que reconforti, com el de *Gran Torino*. Però ara quin interès tindria? És millor plantejar una gamma de grisos. A l'àgora pública es posen etiquetes de blancs o de negres que, a l'hora de la veritat, dificulten la recerca de solucions sobre els grans temes. El debat es bloqueja perquè, de cara enfora, tothom sap quina és la resposta correcta que cal dir, encara que internament pensi coses diferents.

Aquí estem parlant de la identitat, un dels grans temes de debat i no només aquí. Fa uns dies el primer ministre de la Gran Bretanya, Keir Starmer, deia que no volia que es convertís en una “illa d'estrangers” i aixecava una gran polèmica.

L'exemple de la Gran Bretanya és molt interessant, perquè és una illa. Si visquéssim en una illa, sols, i no vingués ningú més no tindriem necessitat d'explicar qui som. Perquè, simplement, seríem i ja està. En el moment en què arriben altres persones –siguin d'on siguin– tens necessitat de pensar qui ets, on pertanys i quins són els teus referents, confrontats amb algú altre. I llavors comença a aparèixer aquest món de la identitat, del nacionalisme. El que ens està passant ara, a les societats europees, no és perquè sí. És perquè hi ha hagut una allau migratòria que fa que la gent de cada país es qüestioni qui són ells i qui són els altres. I tinguin a la vegada –com el senyor Folch– la sensació que estan perdent un món, potser idealitzat. Això ho veiem fins i tot als camps de futbol. A França, fa uns anys, es van sorprendre quan els nois nascuts al país xiulaven *La Marseilles*. Però si eren segones o terceres generacions! I passa perquè aquests joves veuen que l'ascensor social no funciona, que no se'ls tracta igual que als altres... si no hi hagués un problema, aquests xiulets no hi serien.

Situem això, a més, en la Catalunya postprocés. Un factor més que en el nostre cas hi acaba de sumar?

Diria que durant deu anys una part de la societat ha viscut mirant un eix, que està molt bé. Però que això ha descuidat altres problemàtiques. Quan aquest eix s'ha esgotat pel que sigui o s'ha vist bloquejat, s'ha descobert que al llarg d'aquests deu anys Catalunya havia canviat profundament. Ara és el que ens trobem: quan afluïren a Catalunya partits com Aliança o Vox tenen repercussió perquè una part de la població s'ha vist frustrada, però també perquè el país d'ara no és el de deu o quinze anys enrere. I això ho podem veure perfectament passejant per qualsevol de les nostres ciutats.